



ΧΑΡΟΛΝΤ ΠΙΝΤΕΡ

“Ένας «φωτογραφικός φακός»
τῆς πραγματικότητας.

ΧΑΡΟΛΝΤ ΠΙΝΤΕΡ. Ἄναμφισβήτητα εἶναι ὁ πιὸ γνωστός θεατρικός συγγραφέας τοῦ νέου κύματος τῆς ἀγγλικῆς δραματουργίας.

Τριανταεπτὰ χρονῶν σήμερα, γεννήθηκε στὸ Λονδίνο τὸ 1930. Τὸ θέατρο τὸν γνώρισε στὴν ἀρχὴ σὰν ἐπαγγελματία ἠθοποιὸ μὲ τὸ ψευδώνυμο Νταίηθιντ Μπάρον. Σὰ θεατρικός συγγραφέας πρωτοεμφανίζεται τὸ 1957 μὲ τὸ «Δωμάτιο». Τὸν ἴδιο χρόνο γράφει τὰ ἔργα «Τὸ πάρτυ τῶν γενεθλίων» καὶ τὸ «Βουβὸ γκαρσόνι». Τὸ 1960 βραβεύτηκε ἀπὸ τὸ «Evening Standard» μὲ τὸν «Ἐπιστάτη» ποὺ ἀνέβασε πέρυσι στὴ χώρα μας τὸ θέατρο Τέχνης.

Τὸν ἴδιο χρόνο βραβεύεται καὶ ἀπὸ τὸ «Newspaper Guild» τῆς Ν. Ὑόρκης. Κατόπιν γράφει γιὰ τὸ Ραδιόφωνο τὸ μονόπρακτο «Οἱ νάνοι», τὸ τρίπρακτο «Ἡ Συλλογὴ» (1962) καὶ τὸ «Μικρὸν πόνου». Τὸ 1963 τὸν «Ἐραστή» καὶ τὸ 1965 τὸν «Γυρισμὸ» ποὺ παίχτηκε πρόσφατα στὸ θέατρο Τέχνης τοῦ Καρόλου Κούν.

Στατικές καὶ ἀνεξέλεγκτες εἶναι οἱ καταστάσεις σὲ ὅλα τὰ ἔργα τοῦ Πίντερ κι ἀποβλέπουν στὸ νὰ ἐντοπίσουν τὴν προσοχὴ τοῦ θεατῆ, στὸ σημεῖο ποὺ ἐπιθυμεῖ ὁ συγγραφέας. Νὰ τὸν κάμουν ν' ἀντιληφτεῖ τὴν φύση τῶν ἀνθρωπίνων σχέσεων, ὅπως ὁ ἴδιος τὴν φαντάζεται, οἱ ὁποῖες ὅμως δὲν προβάλλονται σὰν ἓνα εἶδος φυσικοῦ φαινομένου.

Ὁ Χάρολντ Πίντερ ἀφήνει νὰ γνωρίσουμε μόνοι μας, ὅτι ὑπάρχουν. Καμμιά ἐξήγηση, καμμιά δικαιολογία, καμμιά ἀπόπειρα γιὰ ἐμβάθυνση. Μᾶς παρουσιάζει τὴν εἰκόνα γιὰ εἰκόνα, καὶ τὸ φαινόμενο γιὰ φαινόμενο. Εἶναι ἓνας «φωτογραφικός φακός» τῆς πραγματικότητας. Ἄρνεῖται νὰ διερευνήσει τὰ αἷτια ἢ ἔστω νὰ προσανατολίσει τὸν τρίτο στὴν ἀναζήτησή τους. Δὲν ὑπάρχει προβληματισμὸς στὰ ἔργα τοῦ Πίντερ. Στὰ περισσότερα ἢ «ἔρευνα» τοῦ συγγραφέα ἐξαντλεῖται στὴν ἐπιφάνεια.

Ὁ δημιουργὸς τοῦ «Ἐπιστάτη» προσπαθεῖ μέσα ἀπὸ τὰ περιτρίμματα τῆς καθημερινῆς συνομιλίας, μὲ ἀκρωτηριασμένη τὴ δυνατότητα τῆς ἐκφρασης, νὰ ἀναπλεύσει πάνω στὰ αἷτια τῆς ἀνεπικοινωνίας μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων. Ἡ ἀπελπίσια στὰ ἔργα του, σταματᾷ στὴν ἀπειλὴ καὶ δὲν προχωρεῖ στὴν ἀπόγνωση.

Κυρίως αὐτὴ τὴν ἀπειλὴ διακωμωδεῖ στὰ ἔργα του ὁ Πίντερ, τὴν ἀπειλὴ σὰ δικαίωμα καὶ ὑποχρέωση τοῦ κοινωνικοῦ ζώου, τὴν ἀπειλὴ ποὺ πυργώνεται ἢ καταρρέει ἢ παύει νὰ ἐκφράζεται κἂν, παρουσιάζοντάς τιν, σὰν «ἠλεκτροσόκι» σ' ἓναν κόσμον ποὺ διαρκῶς ἀγωνιοῦμε κι' ἀγνοοῦμε.

Στὰ ἔργα τοῦ Χάρολντ Πίντερ θὰ δοῦμε βλαστήμιες καὶ συμβατικές φράσεις,

συνεχείς επαναλήψεις και μισές φράσεις που μένουν στο στόμα του ήθοποιου ατέλειωτες, βρίσκοντας το αντίβαρό τους σε μακρύχρονες σιωπές.

Βλέπωντας κανείς σε παράσταση τα έργα του Πίντερ διαπιστώνει άμέσως ότι οι ήρωές του κάνουν ένα αγώνα για να «επιβληθούν» και να «επιβιώσουν» χρησιμοποιώντας όχι πλέον τα κοινωνικώς «νόμιμα» μέσα, αλλά μεθόδους της ζούγκλας. Ο συγγραφέας θέλει να μās τονίσει ότι τα σημερινά βασικά κίνητρα του ανθρώπου είναι τα ένστικτά του. Ο άνθρωπος πολλές φορές χάνει την ανθρώπινη υπόστασή του και επανέρχεται στην κατάσταση του κτήνους.

Αν τώρα εξετάσουμε τον Πίντερ από την καθαρά δραματουργική του άποψη θα βρούμε την τεχνική του να είναι αξιοθαύμαστη. Οί συντομώτατες φράσεις, οί μακροσκελείς «τιράντες», οί βαρυσήμαντες σιωπές και μακρύχρονες παύσεις και οί συχνά μονολεκτικοί διάλογοι δημιουργούν ένα δραματικό κλίμα στα έργα του, ανεπανάληπτο. Ο θεατής αιχμαλωτίζεται κυριολεκτικά και δεν αντιλαμβάνεται τη σχεδόν άνυπαρξία της πλοκής.

Η θεατρική γλώσσα του Πίντερ ή του Ίονέσκο επί παραδείγματι είναι φαινομενικά μόνο — άκαταλαβίστικη. Αυτό είναι το έκφραστικό του μέσο που χρησιμοποιεί, για να φανερώσει πώς οί ανθρώπινες σχέσεις, έχουν καταντήσει παρανοϊκές. Όσο συμβολικές προθέσεις κι αν έχει όμως ο πρωτοποριακός συγγραφέας στα έργα του, πολλές φορές μένει ανήμπορος να πείσει τον θεατή του, γιατί πιστεύω πώς και τα πιο άφηρημένα σύμβολα χρειάζονται μια κάποια έπαφή με την πραγματικότητα.

Στα περισσότερα έργα του Χάρολντ Πίντερ και ιδίως στο τελευταίο του, τον «Γυρισμό» ή παρουσίαση ή ακριδέστερα ή αυτοπαρουσίαση τών προσώπων συνοδεύεται από μια έσωτερική επιθυμία για αυτοδικαίωση και αυτοπροβολή, καταλήγοντας πολλές φορές στην άναίρεση τών όσων ειπώθηκαν.

Ενώ δηλαδή στο πρώτο μέρος τών έργων του γίνεται ή αυτοπαρουσίαση τών προσώπων, στο δεύτερο υπάρχουν μόνο έρωτηματικά άναπάντητα. Ο θεατής μένει γεμάτος έρωτήματα και ή άπορία του, σχετικά, με το τί πρόκειται να ακολουθήσει κορυφώνεται. Και ξαφνικά ένα άσήμαντο γεγονός έρχεται να αναποδογυρίσει έντελώς τα δεδομένα. Έδω έρχεται ή ίκανότητα του Πίντερ! Με την βοήθεια της σοφής τεχνικής του, έχει τη δύναμη να ανανεώνει το ενδιαφέρον του θεατή με βαθμιαία αποκάλυψη του μυστικού μηχανισμού τών σχέσεων ανάμεσα στα πρόσωπα τών έργων του, κατά τον τρόπο, που μια Άγκάθα Κρίστι διαλευκαίνει ένα άστυνομικό της αίνιγμα.

Γι' αυτό σήμερα ο Χάρολντ Πίντερ παίζεται παντού.

Πέρυσι ανέθηκε «Ο Γυρισμός» του, με μεγάλη έπιτυχία στο «Όλντουίτς» από τον Βασιλικό Σαιξπηρικό Θίασο με σκηνοθέτη τον Πήτερ Χώλ. Άπέσπασε δε τέσσερα άργυρά μετάλλια του βραβείου Τόνυ*. Και συγκεκριμένα το πρώτο άργυρό μετάλλιο δόθηκε στον συγγραφέα του «Γυρισμού» Χάρολντ Πίντερ, το δεύτερο στον παραγωγό κ. Άλεξάντερ Κοέν, το τρίτο στον Πώλ Ρότζερς, πρωταγωνιστή του έργου και το τέταρτο στον Ίαν Χόλμ για την δημιουργία δευτέρου δραματικού ρόλου στο ίδιο έργο. Στον Πήτερ Χώλ, καλλιτεχνικό διευθυντή και σκηνοθέτη του Βασιλικού Σαιξπηρικού θιάσου άπενεμήθηκε διάκριση ως τον καλύτερο σκηνοθέτη του «Γυρισμού» και έτσι ο αριθμός τών βραβείων που πήρε το άγγλικό τουτο έργο έφτασε στους πέντε.

Γ. ΜΠΑΛΛΗΣ

* Τα βραβεία Τόνυ, καθιερώθηκαν πρόστιμήν της Άντουανέτ Περρύ, προέδρου κατά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο της Άμερικανικής Θεατρικής Πτέρυγος, έτέθησαν δε υπό την αιγίδα της Ένώσεως τών θεάτρων της Νέας Ύόρκης, επαγγελματικής όργανώσεως τών παραγωγών.